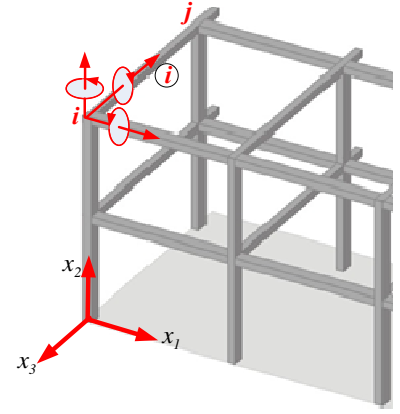

11. Uzak çerçeve elemanı

11. Uzak çerçeve elemanı

Sağdaki şekilde görülen, kiriş ve kolonlardan oluşan sisteme salt çerçeve sistem denir. Genellikle çok katlı yapıların inşaatında kullanılır. Her kiriş ve kolon bir elemandır. Elemanların birleşim noktası bir düğümdür. Elemanların birbirine dik olması, yatay veya düşey olması zorunlu değildir, hatta eksenleri etrafında dönük olabilirler. Yükler genelde elemanlara yayılı etkir. Deprem-rüzgâr gibi yükler düğüm noktalarında modellenir. Her düğüm noktasında 6 serbestlik derecesi vardır: x_1, x_2, x_3 genel eksenleri doğrultusunda 3 yer değiştirme ve bu eksenler etrafında 3 dönme. Bu serbestlik yönlerinde tanımlı düğüm kuvvetleri veya reaksiyonlar vardır.

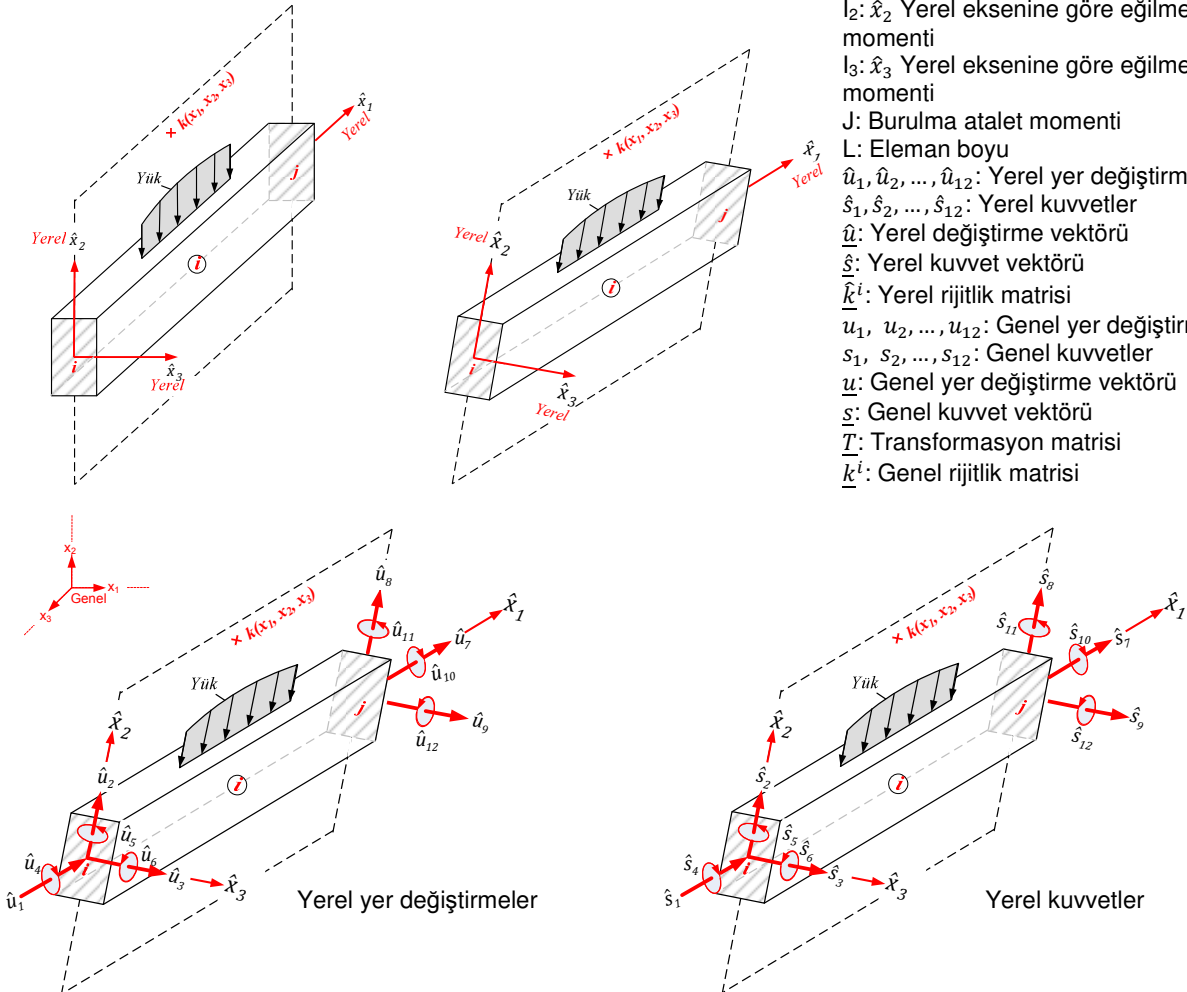

11.1 Uzak çerçeve elemanın bağıntıları

Uzak çerçeve sistemlerin analizinde kullanılacak bağıntılar, teoriye girmeden, özetlenecek ve bir sayısal örnek verilecektir.

Şekil 11.1 de elemanın yerel eksenleri, yer değiştirmeleri ve kuvvetleri gösterilmiştir. Yerel eksen takımının orijini daima i noktasındadır. Elemanın uzayda konumunun belirlenmesi, transformasyon matrisinin kurulabilmesi için sisteme bağlı olduğu i ve j düğümlerinin ve bir yardımcı k noktasının genel koordinatlarının bilinmesi gerekir. \hat{x}_1 yerel eksen daima çubuk eksenidir. \hat{x}_2 yerel eksen daima $i-j-k$ noktalarının tanımladığı düzlem içindedir, yani, k noktası \hat{x}_2 ekseninin yönünü belirler. k noktası yardımcıyla elemanın eksenleri etrafında dönük olarak tanımlanabilmesi mümkün olur. k noktası, eleman eksenleri üzerinde olmamak kaydıyla, sistemin herhangi bir noktası veya sistemde olmayan herhangi bir özel nokta olabilir. Özel bir nokta olması durumunda k noktasında serbestlik derecesi yoktur. k noktasının \hat{x}_2 yerel ekseninin yönünü belirlemek dışında başka bir işlevi yoktur. Eleman üzerindeki yük $\hat{x}_1 - \hat{x}_2$ düzleminde, pozitif yönü \hat{x}_2 yönüne ters olarak seçilmiştir.

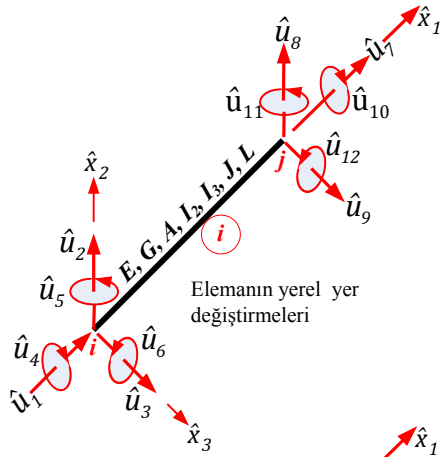
- x_1, x_2, x_3 : Genel eksenler
- U_1, U_2, U_3, \dots : Sistem yer değiştirmeleri
- P_1, P_2, P_3, \dots : Sistem düğüm yükleri
- \underline{U} : Sistem yer değiştirme vektörü
- \underline{P} : Sistem yük vektörü
- i, j : Elemanın bağlı olduğu düğüm no.
- i yerel orijindir. \hat{x}_1 daima çubuk eksenidir, i den j ye yönelmiştir. Eleman $\hat{x}_1 - \hat{x}_2$ düzleminde, yükler x_2 doğrultusundadır
- x_{1i}, x_{2i}, x_{3i} : i noktasının koordinatları
- x_{1j}, x_{2j}, x_{3j} : j noktasının koordinatları
- x_{1k}, x_{2k}, x_{3k} : k noktasının koordinatları
- $\hat{x}_1, \hat{x}_2, \hat{x}_3$: Yerel eksenler
- E: Elastisite modülü
- G: Kayma modülü
- A: Kesit alanı
- I_2 : \hat{x}_2 Yerel eksenine göre eğilme atalet momentini
- I_3 : \hat{x}_3 Yerel eksenine göre eğilme atalet momentini
- J: Burulma atalet momentini
- L: Eleman boyu
- $\hat{u}_1, \hat{u}_2, \dots, \hat{u}_{12}$: Yerel yer değiştirmeler
- $\hat{s}_1, \hat{s}_2, \dots, \hat{s}_{12}$: Yerel kuvvetler
- $\underline{\hat{u}}$: Yerel değiştirme vektörü
- $\underline{\hat{s}}$: Yerel kuvvet vektörü
- $\underline{\hat{k}}^i$: Yerel rijitlik matrisi
- u_1, u_2, \dots, u_{12} : Genel yer değiştirmeler
- s_1, s_2, \dots, s_{12} : Genel kuvvetler
- \underline{u} : Genel yer değiştirme vektörü
- \underline{s} : Genel kuvvet vektörü
- \underline{T} : Transformasyon matrisi
- \underline{k}^i : Genel rijitlik matrisi

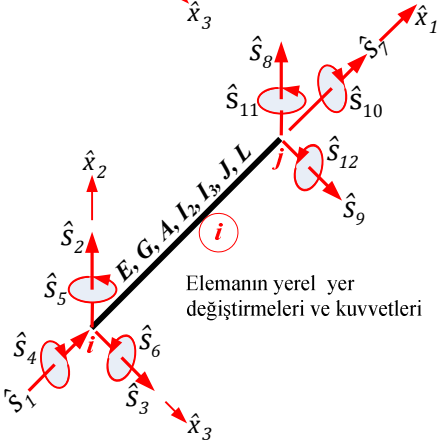
Şekil 11.1: Çerçeve elemanı

11. Uzak çerçeve elemanı

Elemanın serbestlik derecesi 12 dir.

Elemanın yerel yer değiştirmeleri

$$\underline{\hat{u}}^i = \begin{matrix} i \\ j \end{matrix} \begin{matrix} \hat{u}_1 \\ \hat{u}_2 \\ \hat{u}_3 \\ \hat{u}_4 \\ \hat{u}_5 \\ \hat{u}_6 \\ \hat{u}_7 \\ \hat{u}_8 \\ \hat{u}_9 \\ \hat{u}_{10} \\ \hat{u}_{11} \\ \hat{u}_{12} \end{matrix} \begin{matrix} i \text{ noktasında } \hat{x}_1 \text{ yönünde yer değiştirme} \\ i \text{ noktasında } \hat{x}_2 \text{ yönünde yer değiştirme} \\ i \text{ noktasında } \hat{x}_3 \text{ yönünde yer değiştirme} \\ i \text{ noktasında } \hat{x}_1 \text{ etrafında dönme} \\ i \text{ noktasında } \hat{x}_2 \text{ etrafında dönme} \\ i \text{ noktasında } \hat{x}_3 \text{ etrafında dönme} \\ j \text{ noktasında } \hat{x}_1 \text{ yönünde yer değiştirme} \\ j \text{ noktasında } \hat{x}_2 \text{ yönünde yer değiştirme} \\ j \text{ noktasında } \hat{x}_3 \text{ yönünde yer değiştirme} \\ j \text{ noktasında } \hat{x}_1 \text{ etrafında dönme} \\ j \text{ noktasında } \hat{x}_2 \text{ etrafında dönme} \\ j \text{ noktasında } \hat{x}_3 \text{ etrafında dönme} \end{matrix}$$

Elemanın yerel yer değiştirmeleri ve kuvvetleri

$$\underline{\hat{s}}^i = \begin{matrix} i \\ j \end{matrix} \begin{matrix} \hat{s}_1 \\ \hat{s}_2 \\ \hat{s}_3 \\ \hat{s}_4 \\ \hat{s}_5 \\ \hat{s}_6 \\ \hat{s}_7 \\ \hat{s}_8 \\ \hat{s}_9 \\ \hat{s}_{10} \\ \hat{s}_{11} \\ \hat{s}_{12} \end{matrix} \begin{matrix} i \text{ noktasında } \hat{x}_1 \text{ yönünde aksenal kuvvet} \\ i \text{ noktasında } \hat{x}_2 \text{ yönünde kesme kuvveti} \\ i \text{ noktasında } \hat{x}_3 \text{ yönünde kesme kuvveti} \\ i \text{ noktasında } \hat{x}_1 \text{ etrafında burulma momenti} \\ i \text{ noktasında } \hat{x}_2 \text{ etrafında eğilme momenti} \\ i \text{ noktasında } \hat{x}_3 \text{ etrafında eğilme momenti} \\ j \text{ noktasında } \hat{x}_1 \text{ yönünde aksenal kuvvet} \\ j \text{ noktasında } \hat{x}_2 \text{ yönünde kesme kuvveti} \\ j \text{ noktasında } \hat{x}_3 \text{ yönünde kesme kuvveti} \\ j \text{ noktasında } \hat{x}_1 \text{ etrafında burulma momenti} \\ j \text{ noktasında } \hat{x}_2 \text{ etrafında eğilme momenti} \\ j \text{ noktasında } \hat{x}_3 \text{ etrafında eğilme momenti} \end{matrix}$$

Transformasyon matrisi:

$i(x_{1i}, x_{2i}, x_{3i}), j(x_{1j}, x_{2j}, x_{3j}), k(x_{1k}, x_{2k}, x_{3k})$ $\leftarrow i, j, k$ noktalarının koordinatları

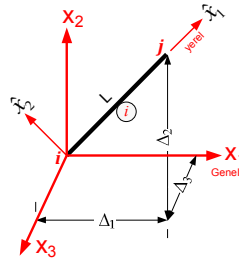
$$\begin{aligned} \Delta_1 &= x_{1j} - x_{1i}, \Delta_2 = x_{2j} - x_{2i}, \Delta_3 = x_{3j} - x_{3i} \\ \beta_1 &= x_{1k} - x_{1i}, \beta_2 = x_{2k} - x_{2i}, \beta_3 = x_{3k} - x_{3i} \\ \gamma_1 &= \Delta_2\beta_3 - \Delta_3\beta_2, \gamma_2 = \Delta_3\beta_1 - \Delta_1\beta_3, \gamma_3 = \Delta_1\beta_2 - \Delta_2\beta_1 \\ \delta_1 &= \gamma_2\Delta_3 - \gamma_3\Delta_2, \delta_2 = \gamma_3\Delta_1 - \gamma_1\Delta_3, \delta_3 = \gamma_1\Delta_2 - \gamma_2\Delta_1 \\ L &= \sqrt{\Delta_1^2 + \Delta_2^2 + \Delta_3^2}, L_2 = \sqrt{\delta_1^2 + \delta_2^2 + \delta_3^2}, L_3 = \sqrt{\gamma_1^2 + \gamma_2^2 + \gamma_3^2} \end{aligned}$$

$$\underline{t} = \begin{bmatrix} \frac{\Delta_1}{L} & \frac{\Delta_2}{L} & \frac{\Delta_3}{L} \\ \frac{\delta_1}{L_2} & \frac{\delta_2}{L_2} & \frac{\delta_3}{L_2} \\ \frac{\gamma_1}{L_3} & \frac{\gamma_2}{L_3} & \frac{\gamma_3}{L_3} \end{bmatrix}$$

i, j, k noktalarının koordinatlarından hesaplanan değerler

(11.1)

$$\underline{T}^i = \begin{bmatrix} \underline{t} & & & \\ & \underline{t} & & \\ & & \underline{t} & \\ & & & \underline{t} \end{bmatrix}$$

(11.2)

$$\underline{\hat{u}}^i = \underline{T}^i \underline{u}^i$$

(11.3)

11. Uzun çerçeve elemanı

Yerel rijitlik matrisi:

$$\hat{k}^i = \begin{bmatrix} \frac{EA}{L} & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -\frac{EA}{L} & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & \frac{12EI_3}{L^3} & 0 & 0 & 0 & \frac{6EI_3}{L^2} & 0 & -\frac{12EI_3}{L^3} & 0 & 0 & 0 & \frac{6EI_3}{L^2} \\ 0 & 0 & \frac{12EI_2}{L^3} & 0 & -\frac{6EI_2}{L^2} & 0 & 0 & 0 & -\frac{12EI_2}{L^3} & 0 & -\frac{6EI_2}{L^2} & 0 \\ 0 & 0 & 0 & \frac{GJ}{L} & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -\frac{GJ}{L} & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -\frac{6EI_2}{L^2} & 0 & \frac{4EI_2}{L} & 0 & 0 & 0 & \frac{6EI_2}{L^2} & 0 & \frac{2EI_2}{L} & 0 \\ 0 & \frac{6EI_3}{L^2} & 0 & 0 & 0 & \frac{4EI_3}{L} & 0 & -\frac{6EI_3}{L^2} & 0 & 0 & 0 & \frac{2EI_3}{L} \\ -\frac{EA}{L} & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & \frac{EA}{L} & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & -\frac{12EI_3}{L^3} & 0 & 0 & 0 & -\frac{6EI_3}{L^2} & 0 & \frac{12EI_3}{L^3} & 0 & 0 & 0 & -\frac{6EI_3}{L^2} \\ 0 & 0 & -\frac{12EI_2}{L^3} & 0 & \frac{6EI_2}{L^2} & 0 & 0 & 0 & \frac{12EI_2}{L^3} & 0 & \frac{6EI_2}{L^2} & 0 \\ 0 & 0 & 0 & -\frac{GJ}{L} & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & \frac{GJ}{L} & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -\frac{6EI_2}{L^2} & 0 & \frac{2EI_2}{L} & 0 & 0 & 0 & \frac{6EI_2}{L^2} & 0 & \frac{4EI_2}{L} & 0 \\ 0 & \frac{6EI_3}{L^2} & 0 & 0 & 0 & \frac{2EI_3}{L} & 0 & -\frac{6EI_3}{L^2} & 0 & 0 & 0 & \frac{4EI_3}{L} \end{bmatrix} \quad (11.4)$$

$\underline{\hat{s}}^i$ eleman üzerindeki yüklerin eşdeğeri (ankastrelik kuvvetleri) olmak üzere:

$$\underline{\hat{k}}^i \underline{\hat{u}}^i + \underline{\hat{s}}^i = \underline{\hat{s}}^i \quad (11.5)$$

Genel rijitlik matrisi:

$$\underline{k}^i = (\underline{T}^i)^T \underline{\hat{k}}^i \underline{T}^i \quad (11.6)$$

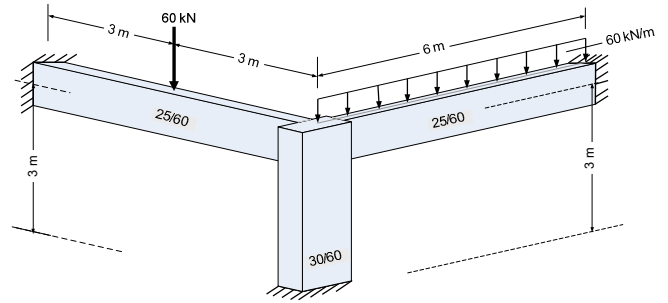
Sayısal örnek 11.1

Şekil 11.2 deki uzay çerçeve C25/30 betonu ile inşa edilecektir. Elemanlar birbirine diktir. Yükler kirişlere diktir. Kirişlerin kesiti 25/60 cmxcm, kolonun kesiti 30/60 cmxcm dir. Elemanların düğüm kuvvetlerini hesaplayınız.

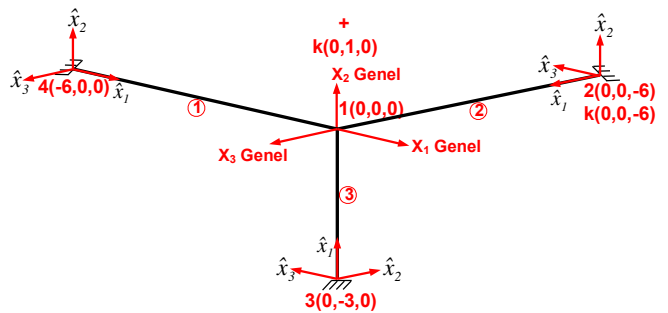
Seçilen koordinat sistemleri, numaralandırma ve noktaların koordinatları şekil 11.3 de verilmiştir. Sistem 3 elemanla modellenmiştir. Düğüm serbestlik derecesi 6, sistem serbestlik derecesi 6*4=24 tür.

1 ve 2 nolu elemanların (kirişlerin) \hat{x}_2 eksenini yukarı doğru seçilmiştir. Bunun sağlanabilmesi için k noktası kirişlerin üst tarafında seçilmelidir. Örneğin, k nın koordinatları 0,1,0 veya 0,10,0 veya 0,100,0 seçilebilir. Buradaki 1 veya 10 veya 100 sonucu değiştirmez. Çünkü her üçü de hem 1 hem de 2 nolu eleman için \hat{x}_2 eksenini yukarı doğru yönelmiş düşey düzlem tanımlamış olur. \hat{x}_2 eksenini neden yukarı doğru seçtik? Nedeni şudur: Eleman yükleri aşağı doğrudur. Teoride eleman yüklerinin yönü \hat{x}_2 eksenine ters pozitif varsayılmıştır. Bu varsayımı sağlamak için \hat{x}_2 eksenini yukarı doğru seçilmiştir. Buna mecbur muyuz? Hayır. Kirişler için k noktasını 3 noktası olarak da seçebilirdik. Bu durumda \hat{x}_2 eksenini aşağı doğru yönlendirdi ve sağ sistem nedeniyle \hat{x}_3 eksenini de yön değiştirdi. Ancak, çözümün doğru olabilmesi için, kiriş yüklerinin işaretini değiştirmemiz gerekirdi. Yani, ankastrelik kuvvetlerinin hesabında 60 kN yerine -60 kN, 60 kN/m yerine -60 kN/m almamız gerekirdi.

3. eleman için sistemin 2 noktası k noktası olarak seçilmiştir. 4 noktası da seçilebilirdi. Bu durumda \hat{x}_2 ve \hat{x}_3 eksenleri yer değiştirdi (I_2 ve I_3 atalet momentleri değerleri yer değiştirdi).

Şekil 11.2: Çözülmesi istenen uzay çerçeve

Şekil 11.3: Koordinat sistemleri ve numaralandırma

11. Uzun çerçeve elemanı

Elastisite modülü: $E=30000 \text{ N/mm}^2$ (TS 500-2000 den) $=30 \cdot 10^6 \text{ kN/m}^2$

Kayma Modülü: $G \approx 0.40 E=0.40 \cdot 30 \cdot 10^6=12 \cdot 10^6 \text{ kN/m}^2$

1 ve 2 nolu elemanda:

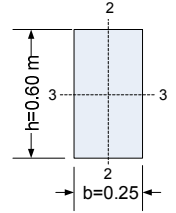
Kesit alanı: $A=0.25 \cdot 0.60=15 \cdot 10^{-2} \text{ m}^2$

Eğilme atalet momentleri: $I_2=0.60 \cdot 0.25^3/12=78 \cdot 10^{-5} \text{ m}^4$, $I_3=0.25 \cdot 0.60^3/12=45 \cdot 10^{-4} \text{ m}^4$

Burulma atalet momentleri:

$$b < h \text{ olduğundan: } J = \frac{hb^3}{3} \left(1 - 0.63 \frac{b}{h} + 0.053 \frac{b^5}{h^5}\right) = \frac{0.6 \cdot 0.25^3}{3} \left(1 - 0.63 \frac{0.25}{0.6} + 0.053 \frac{0.25^5}{0.6^5}\right) = 23 \cdot 10^{-4} \text{ m}^4$$

Bak: EK5

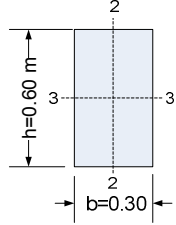
3 nolu elemanda:

Kesit alanı: $A=0.30 \cdot 0.60=18 \cdot 10^{-2} \text{ m}^2$

Eğilme atalet momentleri: $I_2=0.60 \cdot 0.30^3/12=135 \cdot 10^{-5} \text{ m}^4$, $I_3=0.30 \cdot 0.60^3/12=54 \cdot 10^{-4} \text{ m}^4$

Burulma atalet momentleri:

$$b < h \text{ olduğundan: } J = \frac{hb^3}{3} \left(1 - 0.63 \frac{b}{h} + 0.053 \frac{b^5}{h^5}\right) = \frac{0.6 \cdot 0.3^3}{3} \left(1 - 0.63 \frac{0.3}{0.6} + 0.053 \frac{0.3^5}{0.6^5}\right) = 37 \cdot 10^{-4} \text{ m}^4$$

El hesaplarını kolaylaştırmak için aşağıdaki çizelgeyi hazırlamak yararlıdır. Birimler kN ve m dir.

Eleman	E	G	A	I ₂	I ₃	J	i ucu → j ucu	Koordinatlar			L	EA/L	EI ₂ /L	EI ₃ /L	GJ/L
								i	j	k					
1	30·10 ⁶	12·10 ⁶	15·10 ⁻²	78·10 ⁻⁵	45·10 ⁻⁴	23·10 ⁻⁴	4 → 1	-6,0,0	0,0,0	0,1,0	6	75·10 ⁴	39·10 ²	225·10 ²	46·10 ²
2	30·10 ⁶	12·10 ⁶	15·10 ⁻²	78·10 ⁻⁵	45·10 ⁻⁴	23·10 ⁻⁴	2 → 1	0,0,-6	0,0,0	0,1,0	6	75·10 ⁴	39·10 ²	225·10 ²	46·10 ²
3	30·10 ⁶	12·10 ⁶	18·10 ⁻²	135·10 ⁻⁵	54·10 ⁻⁴	37·10 ⁻⁴	3 → 1	0,-3,0	0,0,0	0,0,-6	3	18·10 ⁵	135·10 ²	54·10 ³	148·10 ²

Yerel rijitlik matrisleri:

$$\underline{k}^1 = \begin{bmatrix} 750000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -750000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 7500 & 0 & 0 & 0 & 22500 & 0 & -7500 & 0 & 0 & 0 & 22500 \\ 0 & 0 & 1300 & 0 & -3900 & 0 & 0 & 0 & -1300 & 0 & -3900 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 4600 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -4600 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -3900 & 0 & 15600 & 0 & 0 & 0 & 3900 & 0 & 7800 & 0 \\ 0 & 22500 & 0 & 0 & 0 & 90000 & 0 & -22500 & 0 & 0 & 0 & 45000 \\ -750000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 750000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & -7500 & 0 & 0 & 0 & -22500 & 0 & 7500 & 0 & 0 & 0 & -22500 \\ 0 & 0 & -1300 & 0 & 3900 & 0 & 0 & 0 & 1300 & 0 & 3900 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & -4600 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 4600 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -3900 & 0 & 7800 & 0 & 0 & 0 & 3900 & 0 & 15600 & 0 \\ 0 & 22500 & 0 & 0 & 0 & 45000 & 0 & -22500 & 0 & 0 & 0 & 90000 \end{bmatrix}$$

Bak: 11.4

$$\underline{k}^2 = \begin{bmatrix} 750000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -750000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 7500 & 0 & 0 & 0 & 22500 & 0 & -7500 & 0 & 0 & 0 & 22500 \\ 0 & 0 & 1300 & 0 & -3900 & 0 & 0 & 0 & -1300 & 0 & -3900 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 4600 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -4600 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -3900 & 0 & 15600 & 0 & 0 & 0 & 3900 & 0 & 7800 & 0 \\ 0 & 22500 & 0 & 0 & 0 & 90000 & 0 & -22500 & 0 & 0 & 0 & 45000 \\ -750000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 750000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & -7500 & 0 & 0 & 0 & -22500 & 0 & 7500 & 0 & 0 & 0 & -22500 \\ 0 & 0 & -1300 & 0 & 3900 & 0 & 0 & 0 & 1300 & 0 & 3900 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & -4600 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 4600 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -3900 & 0 & 7800 & 0 & 0 & 0 & 3900 & 0 & 15600 & 0 \\ 0 & 22500 & 0 & 0 & 0 & 45000 & 0 & -22500 & 0 & 0 & 0 & 90000 \end{bmatrix}$$

$$\underline{k}^3 = \begin{bmatrix} 1800000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -1800000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 72000 & 0 & 0 & 0 & 108000 & 0 & -72000 & 0 & 0 & 0 & 108000 \\ 0 & 0 & 18000 & 0 & -27000 & 0 & 0 & 0 & -18000 & 0 & -27000 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 14800 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -14800 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -27000 & 0 & 54000 & 0 & 0 & 0 & 27000 & 0 & 27000 & 0 \\ 0 & 108000 & 0 & 0 & 0 & 216000 & 0 & -108000 & 0 & 0 & 0 & 108000 \\ -1800000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1800000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & -72000 & 0 & 0 & 0 & -108000 & 0 & 72000 & 0 & 0 & 0 & -108000 \\ 0 & 0 & -18000 & 0 & 27000 & 0 & 0 & 0 & 18000 & 0 & 27000 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & -14800 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 14800 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -27000 & 0 & 27000 & 0 & 0 & 0 & 27000 & 0 & 54000 & 0 \\ 0 & 108000 & 0 & 0 & 0 & 108000 & 0 & -108000 & 0 & 0 & 0 & 216000 \end{bmatrix}$$

11. Uzak çerçeve elemanı

$$\underline{k}^2 = (T^2)^T \hat{k}^2 T^2 = \begin{bmatrix} 1300 & 0 & 0 & 0 & 3900 & 0 & -1300 & 0 & 0 & 0 & 3900 & 0 \\ 0 & 7500 & 0 & -22500 & 0 & 0 & 0 & -7500 & 0 & -22500 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 750000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -750000 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & -22500 & 0 & 90000 & 0 & 0 & 0 & 22500 & 0 & 45000 & 0 & 0 \\ 3900 & 0 & 0 & 0 & 15600 & 0 & -3900 & 0 & 0 & 0 & 7800 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 4600 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -4600 \\ -1300 & 0 & 0 & 0 & -3900 & 0 & 1300 & 0 & 0 & 0 & -3900 & 0 \\ 0 & -7500 & 0 & 22500 & 0 & 0 & 0 & 7500 & 0 & 22500 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -750000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 750000 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & -22500 & 0 & 45000 & 0 & 0 & 0 & 22500 & 0 & 90000 & 0 & 0 \\ 3900 & 0 & 0 & 0 & 7800 & 0 & -3900 & 0 & 0 & 0 & 15600 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -4600 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 4600 \end{bmatrix}$$

3. eleman:

$i(0,-3,0)$, $j(0,0,0)$, $k(0,0,-6)$ 3 nolu elemanın i, j, k noktalarının koordinatları

$$\Delta_1 = 0 - 0 = 0, \Delta_2 = 0 - (-3) = 3, \Delta_3 = 0 - 0 = 0 \quad \text{Bak: 11.1}$$

$$\beta_1 = 0 - 0 = 0, \beta_2 = 0 - (-3) = 3, \beta_3 = -6 - 0 = -6$$

$$\gamma_1 = 3 \cdot (-6) - 0 \cdot 3 = -18, \gamma_2 = 0 \cdot 0 - 0 \cdot (-6) = 0, \gamma_3 = 0 \cdot 3 - 0 \cdot 0 = 0$$

$$\delta_1 = 0 \cdot 0 - 0 \cdot 3 = 0, \delta_2 = 0 \cdot 0 - (-18) \cdot 0 = 0, \delta_3 = -18 \cdot 3 - 0 \cdot 6 = -54$$

$$L = \sqrt{0^2 + 3^2 + 0^2} = 3 \text{ m}, L_2 = \sqrt{0^2 + 0^2 + (-54)^2} = 54 \text{ m}, L_3 = \sqrt{(-18)^2 + 0^2 + 0^2} = 18 \text{ m}$$

$$\underline{t} = \begin{bmatrix} \frac{0}{3} & \frac{3}{3} & \frac{0}{3} \\ \frac{0}{54} & \frac{54}{54} & \frac{-54}{54} \\ \frac{-18}{18} & \frac{0}{18} & \frac{0}{18} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & -1 \\ -1 & 0 & 0 \end{bmatrix} \rightarrow T^3 = \begin{bmatrix} \underline{t} \\ \underline{t} \\ \underline{t} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & -1 \\ -1 & 0 & 0 \\ & 0 & 1 & 0 \\ & 0 & 0 & -1 \\ & -1 & 0 & 0 \\ & & 0 & 1 & 0 \\ & & 0 & 0 & -1 \\ & & -1 & 0 & 0 \end{bmatrix}$$

$$\underline{k}^3 = (T^3)^T \hat{k}^3 T^3$$

$$\underline{k}^3 = \begin{bmatrix} 18000 & 0 & 0 & 0 & 0 & -27000 & -18000 & 0 & 0 & 0 & 0 & -27000 \\ 0 & 18 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -18 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 72000 & 108000 & 0 & 0 & 0 & 0 & -72000 & 108000 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 108000 & 216000 & 0 & 0 & 0 & 0 & -108000 & 108000 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 14800 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -14800 & 0 \\ -27000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 54000 & 27000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 27000 \\ -18000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 27000 & 18000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 27000 \\ 0 & -18 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 18 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -72000 & -108000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 72000 & -108000 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 108000 & 108000 & 0 & 0 & 0 & 0 & -108000 & 216000 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & -14800 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 14800 & 0 \\ -27000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 27000 & 27000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 54000 \end{bmatrix}$$

Elemanların eşdeğer yükleri: Bak: EK4

$$\underline{s}^1 = \begin{bmatrix} 0 \\ 30 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 45 \\ 0 \\ 30 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ -45 \end{bmatrix} \rightarrow \bar{s}^1 = (T^1)^T \underline{s}^1 = \begin{bmatrix} 0 \\ 30 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 45 \\ 0 \\ 30 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ -45 \end{bmatrix}, \underline{s}^2 = \begin{bmatrix} 0 \\ 180 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 180 \\ 0 \\ 180 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ -180 \end{bmatrix} \rightarrow \bar{s}^2 = (T^2)^T \underline{s}^2 = \begin{bmatrix} 0 \\ 180 \\ 0 \\ -180 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 180 \\ 0 \\ 180 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}, \underline{s}^3 = \underline{s}^3 = \underline{0}$$

11. Uzay çerçeve elemanı

Sistem denge denklemi, sınır koşulları:

Düğüm serbestlik derecesi 6, sistem serbestlik derecesi $6 \cdot 4 = 24$ tür. Sistem rijitlik matrisi K_0 in boyutu 24×24 olacaktır, sayfaya sığmayacak kadar büyüktür. Bu nedenle K_0 matrisini 6×6 boyutlu alt matrislere bölelim:

$$\begin{matrix} \mathbf{1} & \mathbf{2} & \mathbf{3} & \mathbf{4} \\ \mathbf{1} & k_{11} & k_{12} & k_{13} & k_{14} \\ \mathbf{2} & k_{21} & k_{22} & k_{23} & k_{24} \\ \mathbf{3} & k_{31} & k_{32} & k_{33} & k_{34} \\ \mathbf{4} & k_{41} & k_{42} & k_{43} & k_{44} \end{matrix} \begin{bmatrix} U_1 \\ U_2 \\ U_3 \\ U_4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} P_1 \\ P_2 \\ P_3 \\ P_4 \end{bmatrix} \quad \text{Sistem denge denklemi} \quad (11.7)$$

k_{ij} alt matrisi elemanların genel rijitlik matrislerinin i ve j nolu bloklarının toplamı, U_i ve P_i sistemin i . düğüm yer değiştirmeleri ve düğüm yükleridir. Sistemin sadece 1 nolu düğümündeki U_1 yer değiştirmelerini hesaplamak yeterlidir. Çünkü diğer düğümlerdeki (mesnetlerdeki) yer değiştirmelerin tümü sıfırdır.

Sınır koşulları, her noktada 6 yer değiştirme olduğundan, $I U_2 = 0$, $I U_3 = 0$, $I U_4 = 0$ olarak yazılabilir. Bu sınır koşullarını 11.7 denklem sistemine işlersek:

$$\begin{matrix} \mathbf{1} & \mathbf{2} & \mathbf{3} & \mathbf{4} \\ \mathbf{1} & k_{11} & 0 & 0 & 0 \\ \mathbf{2} & 0 & I & 0 & 0 \\ \mathbf{3} & 0 & 0 & I & 0 \\ \mathbf{4} & 0 & 0 & 0 & I \end{matrix} \begin{bmatrix} U_1 \\ U_2 \\ U_3 \\ U_4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} P_1 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix} \quad \text{Sınır koşulları işlenmiş sistem denge denklemi}$$

$$k_{11} U_1 = P_1$$

olur. k_{11} elemanların genel rijitlik matrislerinin 1-1 nolu alt matrislerinin toplamıdır. U_1 sistemin 1 düğümündeki yer değiştirmelerdir. P_1 sistemin 1 noktasındaki yüklerdir. Bu örnekte, 1 ve 2 nolu elemanların eşdeğer yüklerinin 1 nolu düğümündeki değerlerinin toplamının ters işaretli P_1 olur (eleman eşdeğer yüklerinin düğümlere aktarılması ilkesi):

$$k_{11} = \begin{bmatrix} 769300 & 0 & 0 & 0 & -3900 & 27000 \\ 0 & 1815000 & 0 & 22500 & 0 & -22500 \\ 0 & 0 & 823300 & -10800 & 3900 & 0 \\ 0 & 22500 & -108000 & 310600 & 0 & 0 \\ -3900 & 0 & 3900 & 0 & 46000 & 0 \\ 27000 & -22500 & 0 & 0 & 0 & 148600 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} U_1 \\ U_2 \\ U_3 \\ U_4 \\ U_5 \\ U_6 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 \\ -210 \\ 0 \\ -180 \\ 0 \\ 45 \end{bmatrix} \xrightarrow{\text{ÇÖZÜM}} \begin{bmatrix} -0.000010 \text{ m} \\ -0.000105 \text{ m} \\ -0.000079 \text{ m} \\ -0.000599 \text{ rad} \\ 0.000006 \text{ rad} \\ 0.000289 \text{ rad} \end{bmatrix}$$

k^1, k^2, k^3 eleman genel rijitlik matrislerinin 1-1 bloklarının toplamı

Sistemin 1 noktasındaki yer değiştirmeler.

1 ve 2 nolu elemanların \bar{s}^1 ve \bar{s}^2 eşdeğer yük vektörlerinin 1 nolu düğümündeki değerlerinin ters işaretlilerinin toplamı

Sistemin 1 noktasındaki yer değiştirmeler.

Sistem yer değiştirme vektörü:

$$\underline{U} = \begin{bmatrix} U_1 \\ U_2 \\ U_3 \\ U_4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} U_1 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix} = [-0.000010 \quad -0.000105 \quad -0.000079 \quad -0.000599 \quad 0.000006 \quad 0.000289 \mid \underline{0} \quad \underline{0} \quad \underline{0}]^T$$

Elemanların genel yer değiştirmeleri:

$$\underline{u}^1 = [0 \mid -0.000010 \quad -0.000105 \quad -0.000079 \quad -0.000599 \quad 0.000006 \quad 0.000289]^T$$

$$\underline{u}^2 = [0 \mid -0.000010 \quad -0.000105 \quad -0.000079 \quad -0.000559 \quad 0.000006 \quad 0.000289]^T$$

$$\underline{u}^3 = [0 \mid -0.000010 \quad -0.000105 \quad -0.000079 \quad -0.000559 \quad 0.000006 \quad 0.000289]^T$$

Elemanların yerel yer değiştirmeleri: $\hat{u}^i = T^i u^i$

$$\hat{u}^1 = T^1 u^1 = [0 \mid -0.000010 \quad -0.000105 \quad -0.000079 \quad -0.000559 \quad 0.000006 \quad 0.000289]^T$$

11. Uzak çerçeve elemanı

$$\hat{u}^2 = T^2 u^2 = \begin{bmatrix} 0 & | & -0.000079 & -0.000105 & 0.000010 & 0.000289 & 0.000006 & 0.000559 \end{bmatrix}^T$$

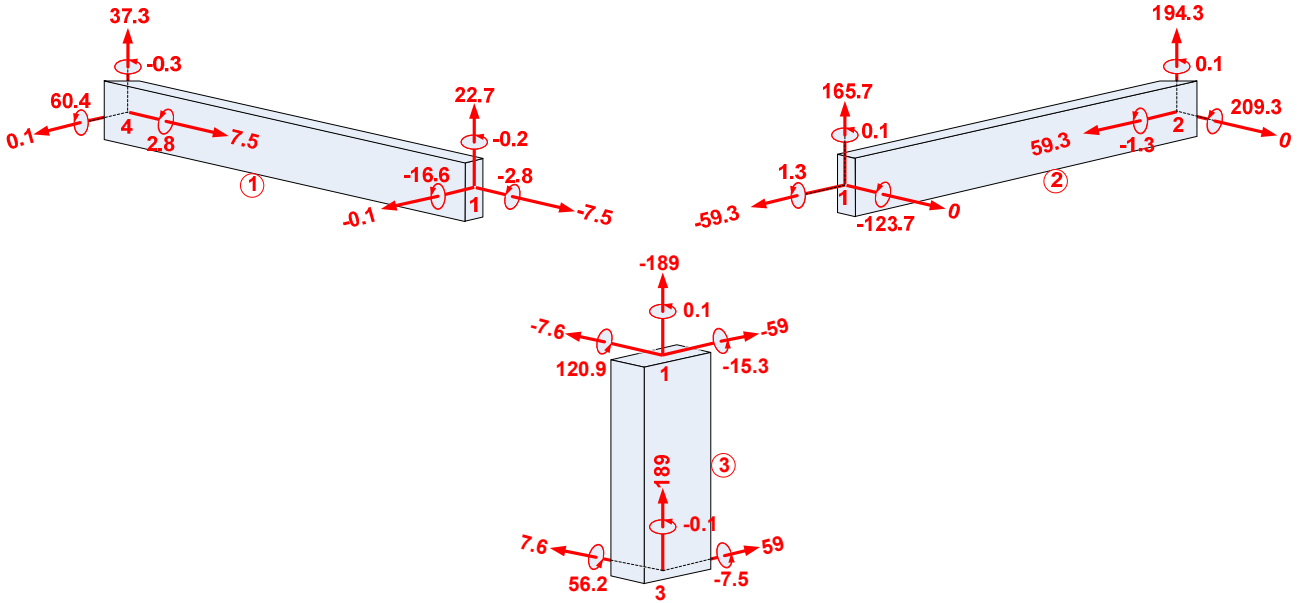
$$\hat{u}^3 = T^3 u^3 = \begin{bmatrix} 0 & | & -0.000105 & 0.000079 & 0.000010 & 0.000006 & -0.000289 & 0.000559 \end{bmatrix}^T$$

Eleman yerel kuvvetleri: $\hat{k}^i \hat{u}^i + \hat{s}^i = \hat{s}^i$

$$\hat{s}^1 = \hat{k}^1 \hat{u}^1 + \hat{s}^1 = \begin{bmatrix} 7.5 & 37.3 & 0.1 & 2.8 & -0.3 & 60.4 & | & -7.5 & 22.7 & -0.1 & -2.8 & -0.2 & -16.6 \end{bmatrix}^T$$

$$\hat{s}^2 = \hat{k}^2 \hat{u}^2 + \hat{s}^2 = \begin{bmatrix} 59.3 & 194.3 & 0 & -1.3 & 0.1 & 209.3 & | & -59.3 & 165.7 & 0 & 1.3 & 0.1 & -123.7 \end{bmatrix}^T$$

$$\hat{s}^3 = \hat{k}^3 \hat{u}^3 + \hat{s}^3 = \begin{bmatrix} 189 & 59 & 7.6 & -0.1 & -7.5 & 56.2 & | & -189 & -59 & -7.6 & 0.1 & -15.3 & 120.9 \end{bmatrix}^T$$

Reaksiyonlar:

İşlem sayısının çok olması nedeniyle bu örneğin 2, 3 ve 4 noktalarındaki reaksiyon kuvvetleri standart SEM bağıntısı $K_0 U - P_{esdeğer} = P_{hesap}$ ile hesaplanmamıştır. Yukarıdaki şekilden bu noktalarındaki reaksiyonların elemanların aynı numaralı noktalarındaki kuvvet olduğu görülebilir.

NOT:

El hesaplarında rijitlik matrisleri yuvarlatılarak tam sayılar ile kurulduğundan ve diğer yuvarlamalar nedeniyle sonuçlar gerçek çözümden biraz farklıdır.